

Обраћање Високог представника за Босну и Хереговину Педија Ешдауна Представничком дому БиХ

Господине предсједавајући, као и увијек, осјећам се привилегованим што се могу обратити овом Парламенту.

Моје обраћање ће трајати приближно пола сата, након чега ћу са задовољством одговорити на ваша питања, уколико будете жељели да ми их поставите.

Бојим се да морам поменути неке прилично озбиљне ствари.

Уколико моју отвореност будете сматрали увредљивом, молим да ми опростите. Није ми намјера да покажем непоштовање, нити према вама, а нити према овој значајној институцији.

Али ја сам човјек који говори врло једноставно, и увијек сам сматрао да је најбоље да се међу пријатељима разговара на једноставан начин – и то не само овом приликом, због тога што морамо заједно радити на хитним и тешким питањима, и потребно је да нам свима буде јасно који задатак морамо остварити.

Али прво онај лакши дио.

Захваљујем вам што сте ме позвали да се обратим овом Парламенту у првим данима његовог рада.

Ово је моје прво обраћање новом државном Парламенту, а моје треће обраћање овом Дому за шест мјесеци откад сам дошао.

Сјетићете се да сам први пут овде говорио 27. маја, два сата након што сам допутовао у Сарајево. Тада сам, као и данас, говорио вама, а путем вас грађанима Босне и Херцеговине, о изазовима који су пред нама, о ономе што морамо заједно

постићи током предстојеће године.

И ту сам поруку упутио првог дана, не путем новина или из ТВ студија, него овде, лично, у овој просторији у сувереном Парламенту Босне и Херцеговине. А то сам урадио из једног једноставног разлога.

Зато што ће се управо у овом Парламенту одлучивати о будућности ове земље. И зато што сте ви, изабрани чланови Парламента, они који ће више од било кога одлучивати о тој будућности.

Један од наших кључних задатака у наредних неколико мјесеци је да побољшамо дјелотворност и ефикасност државе. Молим вас да имате на уму, за оне који би ово могли погрешно протумачити, да није наш посао да створимо централизовану државу. Али, јесте наш посао да допринесемо бољем функционисању државе – а изнад свега да допринесемо томе да та држава много, много боље служи својим грађанима. И управо је овај Парламент мјесто гдје се мора урадити велики дио тог посла.

Уколико ви, као чланови законодавне власти државе можете удружити напоре како бисте доносили добре, прогресивне законе, иницирали реформе, спроводили стварне промјене, и, у свему што радите, стављали у први план интересе грађана, онда нема разлога да ова земља не постигне стварни, суштински напредак у предстојећим мјесецима.

Већ смо у протеклих шест мјесеци заједно урадили много тога.

Прије него што сам дошао, многе основе су већ биле постављене.

Била је уведена стабилна валута, инфлација је држана под контролом, осигурана слобода кретања, омогућен повратак избјеглица, одржани слободни и правични избори. Ово су изванредни резултати. Они представљају темељ на којем смо ми радили протеклих шест мјесеци, нарочито откако смо започели са успостављањем владавине права.

Да поновим, постигнут је напредак. Готово смо окончали процес издавања сертификата полицајцима, настављамо процес реформе судског и тужилачког система, а започели смо процес реструктурирања судова. За неколико седмица ћемо имати државни суд, а до почетка наредне године ће тај суд имати посебан савјет који ће бити успостављен за рјешавање случајева организованог и привредног криминала, а временом ће Суд добити и Одјељење за хуманитарно право које ће се бавити ратним злочинима. А ми обезбјеђујемо нашим судијама и тужиоцима инструменте који ће им бити потребни, путем новог кривичног закона и закона о кривичном поступку, које су израдили домаћи правни стручњаци, а ревидирале и одобриле домаће судије, тужиоци и правни теоретичари, те који су у складу са савременим европским стандардима. Искрено се надам да ће се овај Дом од самог почетка определијелити за реформе кроз разматрање и усвајање новог Кривичног закона и Закона о кривичном поступку и то већ у јануару.

Почели смо радити и на другим кључним реформама, а са новим Законом о савјету министара, почели смо мијењати начин на који функционише влада у овој земљи.

Дозволите ми да одам признање представницима свих странака у овом Парламенту који су учествовали у преговорима који су резултирали тим договором. Договор који смо постигли је веома добар за БиХ, а не би био могућ да представници ваших странака у разговорима нису приступили свом задатку конструктивно, и углавном, у доброј намјери.

Из овога се може извући поука. Не могу се водити преговори без компромиса. И не можете имати договоре уколико људи не поштују своју ријеч.

Дакле, много тога се постигло.

У неколико протеклих мјесеци смо постигли добар темпо. Али остало је још много тога што треба урадити. Темпо мора бити још одлучнији. А овај Парламент је најодговорнији да одржи тај

темпо.

Динамика реформе

У вашим рукама је овлаштење да подстичете реформе које су потребне овој земљи – да рјешавате проблем криминалаца, да искоријените корупцију, да помогнете предузетништво, поспјешите запошљавање, да остварите раст и прикупите новац за виталне јавне службе.

Није уопште питање да ли имате то овлаштење. Имате га. Питање је само хоћете ли га искористити.

Јер има много тешких послова које треба обавити. Морамо одржати успостављени темпо. Морамо замијенити тешки терет опструкционизма новом динамиком прогреса и реформе. Морамо створити дјелотворан механизам у којем ће један успјех водити другом – у којем ће структуралне реформе које се данас овде спроведу резултирати непосредним резултатима за грађане сутра – добро образовање за младе, солидан приход за старе, квалитетна здравствена заштита за болесне и поуздана сигурносна мрежа за угрожене.

Наравно, постоји и други пут. Увијек постоји.

То је увијек могуће, за оне који су одлучни у својој намјери, да се наставе држати у клановима, клубовима и странкама и користе политички систем за постизање уских и исцјепканих интереса.

Наравно, пажљиво уравнотежене демократске институције БиХ нуде много могућности за оне који су склони опструкцијама.

Демократске институције увијек нагињу ка томе.

И ја сам био парламентарцац. Двадесет година. Познати су ми трикови.

Сагласити се са нечим приватно. Опструисати у јавности. Одгађати, бојкотовати, противити се. Гласати против, ометати,

изаћи – то није тешка игра.

Медијима ће се то, наравно, допасти.

Међутим, грађани ће уздисати и окретати главу.

А тако ће урадити и инвеститори.

А то ће урадити, можда и прије него што мислимо, они који нам помажу са међународним средствима и подршком. Рећи ће да се ништа не мијења и отићи ће на другу страну.

Нада ће умријети а са њом ће нестати и последње шансе Босне и Херцеговине.

Ја нисам дипломата по природи. Настојим да говорим оно што мислим и на начин на који ја то видим. А оно што у овом тренутку видим јесте земља којој истиче вријеме, и политички систем којем понестају опције.

Дакле, избор је не да ли извршити реформе. Него како брзо, како што прије и, изнад свега, ко ће водити процес реформи – ви или ја?

Ја немам монопол на мудрост и у вези са тиме шта је добро за ову земљу. Увијек ће бити мјеста за компромис међу нама уколико овај парламент нађе разумна и функционална рјешења која ће дати подстицај програму реформи.

Донатори и инвеститори не сматрају да су рјешења која наметне Високи представник одржив начин за изградњу земље гледано дугорочно. Вихова помоћ овој земљи ће све више бити условљена начином на који саме бх. институције буду усвајале и спроводиле реформе.

Ја ћу дјеловати ако морам. Међутим, да будем јасан. Сваки пут када морам искористити своја овлаштења, то представља неуспјех система – вашег система.

Мој посао је да се ријешим мог посла. Међутим, о темпу којим

се то дешава нећу одлучивати ја, неће ни међународна заједница, него ви.

Што се ви више будете ангажовали на реформама, то ћу ја морати мање. Што се мање будете ангажовали на реформама, то ћу ја морати више.

Значи, као што то увијек кажем, на вама је да донесете одлуку.

Парламент за реформе

Међутим, ако ћемо заједнички радити на овоме, у партнерском односу, у шта се ја надам, мораћемо ићи брже.

Владе се морају формирати што прије. Подсјећам вас, данас истиче законом утврђен рок за именовање мандатара Савјета министара. Од виталне је важности да се формирају коалиције како би могли ићи даље са реформама.

Такође је од виталне важности да се те коалиције окупе око програма владе заснованог на “Правди и послу” и на “шест тестова озбиљности” које сам предочио одмах након одржавања избора.

И, када већ говорим о успостављању органа власти, ништа не би дјеловало као веће освјежење од појављивања нових лица у влади – млађих лица и неколико женских лица – која ће водити ову земљу напријед.

Међутим, спровођење реформи не укључује само брзо формирање и функционисање органа власти – у тај процес су укључени и бх. парламенти.

Чињеница је да једноставно нећемо бити у могућности спровести реформе које су неопходне овој земљи ако се државни парламент буде састајао на ад хоц основи, и то само неколико сати сваког мјесеца.

Морамо претворити ово законодавно тијело у орган који ће водити процес реформи, који ће бити покретачка снага промјена.

Господине предсједавајући, као што сам вам раније рекао, вјерујем да грађани ове земље желе да под вашим вођством виде значајно повећање капацитета и резултата рада овог парламента.

Оно што је неопходно јесте детаљни распоред рада, заснован на плану рада владе, којим ће се утврдити нацрти закона које ћете разматрати и датуми одржавања ваших сједница идуће године.

Оно што је неопходно јесте комисијски систем који пружа свој максимум, који ће вршити прегледе закона, анализирати политику и укључивати експерте, интересне групе и представнике јавног мнијења у парламентарни процес.

Потребне су нам нове комисије које ће надгледати нова министарства на државном нивоу.

Потребна нам је такође нова комисија која ће заједно са Изборном комисијом и канцеларијом за ревизију примјењивати етички кодекс, спречавати сукоб интереса, надгледати трошење јавних средстава и чувати интегритет политичког система.

Такође се надам да ће медији након стицања права на увид у парламентарну документацију према Закону о слободи медија сада одиграти своју улогу у извјештавању о раду ове скупштине, и то на коректан и свеобухватан начин. Потребно је извјештавати о постигнутом напретку, похвално се изражавати о уложеном труду и откривати опструкције.

Замислите како би могло изгледати ово тијело. Оно би могло бити једно модерно, енергично и независно законодавно тијело, одговорно својим гласачима, које је отворено за медије, које ужива повјерење грађана и које је определијељено за реформе. Мислим да не гријешим ако кажем да нема пуно људи у БиХ који би на тај начин описали данашњи парламент.

То се међутим може постићи, ако ви тако одлучите.

То се и мора постићи, ако не желите да вас заобиђе процес реформи.

С тим у вези је једна ствар сасвим сигурна. Босна и Херцеговина не може чекати.

Економска реформа

Узмимо за примјер економију.

Ништа – понављам – ништа ме у овом тренутку више не брине од економије ове земље.

Господине предсједавајући, даме и господо, ако хитно не предузмемо кораке да покренемо економију, ризирамо суочавање са катастрофом затворених очију.

Дозволите ми да објасним:

Већ годинама је ова земља на економским апаратима за одржавање у животу, а сада се ти апарати један по један гасе.

Страна помоћ од које смо постали толико зависни се радикално смањује. Веома брзо је више неће бити.

У међувремену је стопа незапослености висока, економски раст је низак а домаћих улагања скоро да нема.

Купујемо више него што продајемо, трошимо више него што производимо и увозимо скоро четири пута више него што извозимо.

Носимо огроман терет дефицита платног биланса, чије се празнине тренутно покривају са међународном помоћи. Међутим и те ће помоћи постепено нестајати.

Мислим да имамо двије до три године на располагању да преобратимо економију зависну о помоћи у економију засновану на извозу.

Ако не успијемо, нећемо имати другог избора него да радикално смањимо увоз, што ће довести до ограничавања економских дјелатности, растуће незапослености и друштвених поремећаја. У том случају ћемо економију суновратити у банкрот.

Избор пред нама не може бити судбоноснији: економска реформа или економска пропаст.

Или ћемо начинити ову земљу функционалном или ћемо морати трпити посљедице недјеловања у том правцу. А највише ће трпити обични људи.

Ако “извоз и само извоз” не буде наш слоган, онда ће “нема промјена, нема будућности” бити наш епитаф.

Због тога сам након октобарских избора сигнализирао да ћемо проширити наш обим активности не само како би испунили наш први приоритет, правду, већ и други – посао.

Нема никакве сумње да ће се наставити рад на владавини закона, међутим мора се истовремено дјеловати и на другом фронту, економији.

Због тога сваки министар из сваког органа власти у овој земљи мора свако јутро себи поставити сљедеће питање: “Шта могу учинити данас како би се побољшао пословни амбијент у Босни и Херцеговини?”

Због тога сваки члан сваке скупштине и сваког парламента треба себи постављати исто питање.

“Какве конкретне и практичне мјере могу предузети данас како би избјегли ову кризу, како би више људи нашло посао, како би људи више производили, продавали и, што је најважније, извозили?”

Одговор је да постоји милион ствари које се могу урадити, што вам могу потврдити министар за вањску трговину и моје друге колеге које су чланови онога што називамо “булдожер комисијом”.

За оне који нису прије чули за њу, ради се о комисији формираној како би се означиле и уклониле препреке које стоје на путу пословних људи у БиХ – како би се уклонио лавиринт бирократије и прописа, ствари које обесхрабрују бизнис,

аномалија и бирократских баријера који спречава људе да покрећу бизнис да упошљавају људе и остварују профит.

Немојте погрешно протумачити ову поруку. Укључен сам у рад ове комисије пошто вјерујем да је оно што она ради важно. Међутим, не ради се о мојој комисији. То није комисија међународне заједнице, то је комисија за локално предузетништво – она представља позив за помоћ домаћих пословних људи упућен на вашу адресу.

Управо зато, господине предсједавајући, надам се да ћете и представницима предузетника омогућити да дођу овамо, и да вам лично предоче сваку од реформи предложених путем “булдожер комисије”.

Допустите ми да вам наведем један примјер приједлога који ће од њих доћи. Тиче се цијене покретања новог бизниса.

Да бисте покренули бизнис у Босни и Херцеговини, морате уложити капитал. Но колико ће вам капитала бити потребно, то је нешто што се мијења не само у зависности о врсти дјелатности него и од мјеста до мјеста.

Уствари, постоје три различита износа – 2.000 КМ, 5.000 КМ и 10.000 КМ – у зависности о томе да ли је фирма власништво једне особе или више партнера, те у зависности о томе да ли је регистрована у Федерацији, Републици Српској или у Брчком.

И наравно, не треба посебно истицати , уколико желите да вам фирма не буде регистрована само у једном ентитету, морате платити два пута, или три пута.

Каква фарса! Зашто не раскрчити сво то смијешно законодавство булдожером и створити јединствен систем у коме свако плаћа исто и, што је најбитније, у коме свако плаћа мање.

И кад смо већ код тога, зашто не смањити износ најмањег улога који је потребан тако да, када се удружите са другима, можете покренути сопствени бизнис за свега 100 КМ.

Једноставне, практичне, конкретне мјере које помажу грађанима да сами себи помогну и које покрећу економију.

Има још пуно других апсурдности попут ове којих се морамо ослободити.

Као што је, на примјер, ситуација у туристичкој бранши, гдје инспектори имају право да вам затворе фирму баз икаквог упозорења, само зато што немате књигу притужби да им поднесете на увид!

Гдје год погледате, свуда су бесмислена правила, прописи и закони који гуше предузетништво и убијају трговину.

Свака од ових препрека које се ослободите донијеће са собом сопствену, опипљиву и конкретну, награду – више нових фирми, више радних мјеста, више трговине, више извоза.

Уколико желите да знате гдје смо, ондје смо гдје је Мађарска била прије десет година. Уколико желите да знате шта се мора учинити, онда је то оно што су они учинили да би се уздигли из економске пропасти и дошли до самог прага Европе.

Има неких који изгледа вјерују да је одговор у успоравању приватизације и у заштити старих, пропалих индустрија. То је начин размишљања који припада прошлости. Но истина је управо оно супротно. Морамо убрзати приватизацију а не успорити је.

Наша будућност ће се градити на малом бизнису и приватним предузећима, а не на старим, превазиђеним индустријама. Биће нам потребан стриктан закон о стечају. Биће тешко – за неке и болно. Једина утјеха је у томе да, колико год болно то било, било би још пуно, пуно болније ако се то не би учинило.

Али чак и ако уклонимо препреке и изравнамо пут за нове, приватне бизнисе, морамо успоставити модернију пореску структуру и олакшати трговину са иностранством.

То значи укидање пореза на промет и фундаментална реформа начина рада царинских служби у овој земљи.

Не могу довољно истакнути важност ове двије велике реформе – уједињења наших царинских управа и увођења ПДВ-а.

Допустите да вас подсјетим да у оквиру наших постојећих система пореза на промет и царина, који су склони корупцији, сада губимо преко 1.2 милијарде КМ – односно троструки износ државног буџета – који сваке године завршава у рукама криминалаца. То је новац који би могао, и требао, да се потроши на грађане ове земље, на школе и болнице, на радна мјеста и пензије, а не да доспијева у руке криминалаца.

Међународна заједница је јасно ставила до знања да више није спремна давати новац својих пореских обвезника у руке криминалаца у БиХ. И у праву су. Дакле, то је посао који се мора урадити, и то веома брзо. Немамо другог избора.

Све странке су сада изразиле своју принципијелну подршку овим реформама. А веома брзо Европска комисија ће објавити извјештај о томе који су најбољи начини за њихово спровођење и како ЕУ може помоћи. Када се то уради, надам се да ће се сви конструктивно ангажовати у детаљним, техничким разговорима о томе како ће функционисати нови системи.

Надам се да ћемо најкасније до краја фебруара предузети овај важни корак за будућност Босне и Херцеговине.

Јер циљ свих ових реформи је у ствари само једно: изградња будућности за ову земљу, и за њене грађане, као модерне Европљане у модерној Европи.

Има неких људи у Босни и Херцеговини који све ово ниподаштавају – који придруживање Европи виде као визију која је исувише невјероватна, исувише апстрактна, и исувише далека да би је узели за озбиљно.

Придруживање Европи, како они кажу, само је још једно од оних питања о којима међународна заједница стално проповиједа. Али то нема никакве везе са мном, са мојом породицом, са мојим животом.

И разумијем зашто тако мисле. Европска унија коју видимо на телевизијским екранима понекад се чини јако далеко.

Међутим, морала је изгледати далеко и гледана из Риге, из Будимпеште и из Qубљане. Па ипак, прошлог викенда на самиту у Копенхагену обећање о чланству у Европској унији је, за грађане сваког од тих градова, постало стварност.

Они су прошли тешки пут реформи пред којим се ми сада налазимо. Као резултат тога, Латвија, Литванија, Естонија, Пољска, Мађарска, Чешка Република, Словенија, Словачка, Кипар и Малта сада ће заузети мјеста која им припадају, и уживаће у свим предностима пуноправног чланства у највећем политичком и економском клубу на свијету.

Но, да би тамо доспјели, они су морали радити на томе, марљиво радити. Њихови су парламенти засједали данима и ноћима да би донијели потребне реформе.

Истина лежи у чињеници да те земље није неко други реформисао. Оне су саме себе реформисале, сопственим трудом и сопственом одлучношћу.

Но упитајте их данас да ли је вриједило труда. Сви знамо шта ће бити њихов одговор.

Отиђите у Ригу, или у Варшаву, или у Будимпешту данас, и видјећете да су то мјеста која се веома разликују од оних досадних и отрцаних пријестоница које је комунизам оставио за собом.

Дакле, осврнимо се ван граница Босне и Херцеговине, погледајмо примјер ових десет нових земаља чланица ЕУ.

Реформа је тешка, али она се заиста исплати. За такву награду вриједи радити. Могуће је отргнути се од прошлости, и створити бољу будућност.

Шездесет година након Јалте, Европа је поново уједињена. Седам година након Дејтона, Босна и Херцеговина се поново уједињује.

Али Европа никад неће бити истински уједињена док ова земља, и ова регија не нађу своје мјесто у Европској унији.

И као што су лидери ЕУ јасно рекли у Копенхагену овог викенда, то је њихов циљ.

Међутим, не зависи о њима колико брзо ће тај циљ постати стварност.

То зависи о вама.